

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תורה שבעל פה

לקט מצוות, גמרא מסכת בבא מציעא,
משנה, אגדה, מספרות השו"ת, תפילה כמפגש

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון – לקט מצוות
א: {
פרק שני – גמרא מסכת בבא מציעא
פרק שלישי – תוכני תורה שבעל פה
30 נקודות – (15x2)
סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: חוברת דפים ממסכת בבא מציעא ובה מספר השאלון.

(בית הספר יספק חוברת זו לנבחנים בגמרא.)

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

יש לענות על פרק ראשון או על פרק שני, לפי התכנים שלמדת.

השאלות

פרק ראשון – לקט מצוות

(70 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על חמש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה – 14 נקודות).

1. שלא לשבור עצם מן הפסח (טז)

א. "כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקן תמיד כל היום באותה אומנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת ליבו להיות רשע גמור."

הסבר משל זה, וכתוב מה לומדים ממשל זה. (7 נקודות)

ב. "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות."

הסבר כיצד ריבוי המצוות מזכה את ישראל. (7 נקודות)

2. מצוות הלואה לעני (סו)

א. על פי מה קובעים את שיעור ההלוואה שיש לתת לעני הזקוק להלוואה? כתוב שני פרטים. (6 נקודות)

ב. מדוע ציווה אותנו הקב"ה לפרנס עניים, ואין הוא מפרנס אותם בעצמו? כתוב שני הסברים. (8 נקודות)

3. מצוות שמיטת קרקעות (פד)

א. בשורש מצווה זו כתב בעל ספר החינוך:

"... למען הסיר ולעקור ולשרש מרעיונו דבר הקדמות אשר יאמינו הכופרים בתורה."

(1) הסבר מהו "דבר הקדמות" שבו מאמינים הכופרים בתורה.

(2) הסבר כיצד מצוות שמיטת קרקעות מסייעת להסיר, לעקור ולשרש את "דבר הקדמות".

(7 נקודות)

ב. (1) הסבר טעם (תועלת) נוסף שכתב בעל ספר החינוך למצוות שמיטת קרקעות.

(2) הסבר כיצד טעם זה יכול לבוא לידי ביטוי באורח החיים של אדם שאינו חקלאי.

(7 נקודות)

4. מצוות תוכחה לישראל שאינו נוהג כשורה (רלט)

- א. "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (ויקרא, י"ט, י"ז).
 (1) הסבר מה למדו חז"ל מכפל הלשון במילים "הוכח תוכיח".
 (2) הסבר מה למדו חז"ל ממילות הפסוק "ולא תשא עליו חטא".
 (8 נקודות)
- ב. כתוב שני מצבים שבהם על האדם להימנע מלהוכיח אדם אחר. (6 נקודות)

5. מצוות קידוש השם (רצו)

- א. הסבר את הסתירה בין הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל" ובין הפסוק "וחי בהם". (4 נקודות)
- ב. (1) הסבר מהי המטרה של גוי "המתכוון להעבירו" ומהי המטרה של גוי "המתכוון להנאתו".
 (2) יהודי שכפו עליו לעבור על "שאר עבירות" בפרהסיה (בפני עשרה אנשים) לא בשעת השמד – כיצד עליו לנהוג אם הגוי "מתכוון להעבירו", וכיצד עליו לנהוג אם הגוי "מתכוון להנאתו"?
 (10 נקודות)

6. ללמוד תורה וללמדה (תיט)

- א. (1) על פי בעל ספר החינוך, כיצד על המלמד להתייחס לתלמיד בן שש שנמצא בתחילת דרכו בלימוד התורה?
 (2) על פי בעל ספר החינוך, כיצד על המלמד להתייחס לתלמיד זמן מה לאחר שהתחיל התלמיד ללמוד, ומדוע היחס לתלמיד משתנה בזמן זה?
 (7 נקודות)
- ב. (1) "ואל תאמר לְכַשְׁאֲפָנָה אֲשֶׁנָּה..." (אבות, פרק ב', משנה ד').
 על פי בעל ספר החינוך, הסבר מהו החשש העולה ממשנה זו בנוגע לקיום מצוות תלמוד תורה.
 (2) מהי ההדרכה של בעל ספר החינוך בנוגע לחשש זה?
 (7 נקודות)

7. לאהוב את הגרים (תלא)

- א. כיצד יש לקיים את מצוות אהבת הגר? ציין דרך אחת. (2 נקודות)
- ב. בנוגע למצוות אהבת הגר שאל בעל ספר החינוך: "ואף על פי שיכללהו כמו כן הציווי בישראל, שנאמר עליו 'ואהבת לרעך', שהרי גר צדק בכלל 'רעך' הוא".
 הסבר את השאלה של בעל ספר החינוך, וכתוב את תשובתו על שאלה זו. (6 נקודות)
- ג. על פי בעל ספר החינוך, ממצוות אהבת הגר לומדים שיש לרחם גם על אדם שאינו גר. מיהו אדם זה, ומה משותף לו ולגר? (6 נקודות)

יש לענות על פרק ראשון א על פרק שני, לפי התכנים שלמדת.

פרק שני – גמרא – מסכת בבא מציעא

(70 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על חמש מן השאלות 8-16 (לכל שאלה – 14 נקודות).

שים לב: עליך לענות לפחות על אחת מן השאלות 13-16.

8. מצא פירות מפוזרים

א. (1) מצא פירות מפוזרים ב"דרך נפילה" – מהו הדין, ומדוע?

(2) מצא פירות מפוזרים ב"דרך הינוח" – מהו הדין, ומדוע?

(7 נקודות)

ב. (1) מצא קב בארבע אמות "במכנשתא דבי דרי".

הסבר את המקרה, את הדין ואת נימוקו על פי דברי רב עוקבא בר חמא.

(2) על פי דברי רבי ירמיה, יש נימוק נוסף לדין במקרה המתואר. מהו נימוק זה?

(7 נקודות)

9. ייאוש שלא מדעת

א. הסבר את המושג "ייאוש שלא מדעת", וכתוב מדוע לפי אביי הדין במקרה זה הוא "לא הווי ייאוש". (7 נקודות)

ב. "ת"ש קציעות בדרך... מותרות משום גזל... בזיתים ובחרובים אסור".

בגמרא מובאת קושיה על דעתו של אחד מן האמוראים, על סמך המילים המודגשות בקו.

כתוב מיהו האמורא, והסבר את קושיית הגמרא ואת תירוץ הגמרא לקושיה זו. (7 נקודות)

10. מציאה ברשות של אדם אחר

א. "תנא מפני שיכול לומר לו של אמורים הן".

(1) העתק מן המשנה את המקרה ואת הדין שברייטא זו מנמקת.

(2) על פי ברייתא זו, הסבר את טעם הדין שבמשנה. בתשובתך כתוב מיהו ש"יכול לומר" ולמי הוא יכול לומר.

(8 נקודות)

ב. (1) "אטו אמורים מצנעי ישראל לא מצנעי".

הסבר את שאלת הגמרא.

(2) תשובת הגמרא היא שמדובר בחפץ שהעלה חלודה רבה. הסבר את תשובת הגמרא.

(6 נקודות)

11. סימנים דאורייתא או דרבנן

"איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן".

- א. הסבר את שאלת הגמרא, ואת ה"נפקא מינה" (ההבדל ההלכתי) בין שתי האפשרויות שבשאלה. (7 נקודות)
- ב. בגמרא מובאים ארבעה מקורות שמטרתם לענות על השאלה אם סימנים הם מדאורייתא או מדרבנן. רק אחד מן המקורות האלה הוא הוכחה לכאורה ש"סימנין לאו דאורייתא".
- הסבר את ההוכחה, ואת הדחייה של ההוכחה. (7 נקודות)

12. אונאת דברים וגנבת דעת

- א. אימא שלום הקפידה שבעלה, רבי אליעזר, לא ייפול על פניו. פעם אחת לא הקפידה על כך. מדוע? כתוב שני הסברים. (5 נקודות)
- ב. (1) "רבי יהודה אומר לא יחלק החנווני קליות ואגוזין לתינוקות מפני שהוא מרגילן לבוא אצלו וחכמים מתירין ולא יפחות את השער וחכ"א זכור לטוב".
- על פי הגמרא ורש"י, כתוב מהו הנימוק לדין לדעת חכמים בכל אחד משני המקרים שבמשנה.
- (2) "ומודים שלא יבור מעל פי מגורה".
- הסבר מי הם המודים, מהו המקרה, ומהו הטעם לדין. (9 נקודות)

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)

13. ייאוש שלא מדעת

א. "עודה הטל עליהן ושמוח הרי זה בכי יותן נגבו אף על פי ששמוח אינן בכי יותן".

(1) הסבר בלשונך את המקרה ואת הדין ברישא של הברייתא, ואת המקרה ואת הדין בסיפא של הברייתא.

(2) הגמרא הקשתה מברייתא זו על רבא.

הסבר את הקושיה. בתשובתך ציין מאיזה חלק של הברייתא הקשתה הגמרא – מן הרישא או מן הסיפא.

(9 נקודות)

ב. "א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקא היכי אכלינן להו".

הסבר את התירוץ של רב אשי לקושייתו של רב אחא בריה דרבא. (5 נקודות)

14. עד מתי חייב להכריז, ומה מכריז?

א. (1) "ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שכניו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר שלוש רגלים ואחר הרגל

האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלושה ויחזור שלושה ויכריז יום אחד".

הסבר את הסתירה שבין משנה זו ובין המשנה "בשלושה במרחשוון שואלין את הגשמים...".

(2) בגמרא מובאים שלושה תירוצים כדי ליישב סתירה זו.

הסבר את התירוץ של אב"י ואת התירוץ של רבא.

(7 נקודות)

ב. (1) "גלימא מכריז", "אבידתא מכריז" – כתוב מי מכריז, והסבר מה הוא מכריז בכל אחת משתי האפשרויות.

(2) "אמר רבינא שמע מינה כי מכריז גלימא מכריז" – הסבר כיצד הסיק זאת רבינא מן המשנה.

(7 נקודות)

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)

15. ייאוש שלא מדעת

א. שלושה אמוראים נכנסו לפרדס של מרי בר איסק, וקיבלו פירות מן האריס שלו.

- (1) על פי בעלי התוספות, הסבר את הדעה של אממר ורב אשי, שאכלו מן הפירות האלה לפני שהגיע מרי בר איסק, ואת הדעה של מר זוטרא, שלא אכל מהם.
- (2) על פי בעלי התוספות, באיזה מקרה היה גם מר זוטרא אוכל מן הפירות שנתן האריס, ומדוע? (8 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב מרדכי אליהו שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

והש"ך... כותב... : 'מדברי התוספות (בבא מציעא, כב, ע"א, ד"ה מר זוטרא) והגהת אשר"י והגהת מרדכי שם מבואר דאם אדם נותן לאכול לחברו מדבר שאינו שלו אלא של חברו, אף על פי שידוע שחברו יתרצה אסור לאוכלו דהלכה כאביי דייאוש שלא מדעת לא הווי ייאוש, ואף על גב דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הווי ניחא ליה. ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר שמותר וייאוש שלא מדעת שאני, שגם אחר כך אינו מייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובעל כורחו הוא מתייאש. אם כן אמרינן מעיקרא באיסורא אתי לידיה, דבמה יקנה? אי בייאוש הא השתא אינו מתייאש, ואילו היה יודע שהוא אצלו לא מתייאש. מה שאין כן הכא כיוון שידוע שיתרצה, אם כן השתא נמי בהיתרא אתי לידיה, דמסתמא אינו מקפיד על זה'.

ולפי הנ"ל נראה לומר שהלוקח לחם מחנות המכולת ללא ידיעת הבעלים, באנו למחלוקת בין התוספות והש"ך.

(הרב מרדכי אליהו, שו"ת מאמר מרדכי, חלק ג, חושן משפט, סימן יא)

לפי דברים אלה של הרב מרדכי אליהו, במקרה שאדם לוקח כיכר לחם מן המכולת שלא בידיעת בעל המכולת, ומתכוון לשלם בעבורה לאחר מכן —

- (1) מהו הדין לפי בעלי התוספות, ומדוע?
- (2) מהו הדין לפי הש"ך, ומדוע? (6 נקודות)

16. תנורו של עכנאי

א. "אמר להם ר"ע אני אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל העולם כולו".

הוכח מן הגמרא שהחשש של רבי עקיבא היה מוצדק. (3 נקודות)

ב. (1) עיין בדברי הגאון רבי אליהו מווילנא (הגר"א) שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

אחר שראו גם את הראשון גם את השני ולא סמכו עליהם, האיך חזר עוד לומר "אם הלכה כמותי, כותלי בית המדרש יוכיחו", הלא תשובתם מודעת שיאמרו אין סומכין עליהם. עוד יש לדקדק בלשונם שאמרו אין מביאים ראיה מן החרוב ומאמת המים, שנראה שהראיה נחצבת מצד היותו חרוב ואמת המים; היה להם לומר בקיצור: אין מביאין ראיה ממעשה ניסים. ועוד, למה תלה האותות בדברים הללו מזולתם.

(הגאון רבי אליהו מווילנא, הגר"א, קול אליהו על בבא מציעא, נט, ע"ב)

בדברי הגר"א האלה יש שלוש שאלות. הסבר שתיים מן השאלות.

(2) עיין בהמשך דברי הגר"א, וענה על השאלות שאחריהם.

על כן הביא להם ראיה מן החרוב, שנעקר החרוב להודיע לבני האדם שרבי אליעזר נמצא אצלו הדבר הזה, דהיינו מידת ההסתפקות, כי יש חרוב היה בעת חז"ל לישם מושאל על מידת ההסתפקות, כמו שכתוב (ברכות, יז, ע"ב): "וחנינא בני די לו בקב חרובין". והם אמרו לו שאין מביאין ראיה מן החרוב שאין זה אות מספיק, ואינו מוכרח שכל המתעסק בתורה באופן זה, אמת יהגה חיכו שלא יטעה באחד מן הדינים. אחר כך אמר להם: "אם הלכה כמותי, אמת המים יוכיחו". באות הזה מודיע שנמצא אצלו עוד סגולה אחרת שראוי לומר שהלכה כמותו, וזה שהיה מכלל האנשים שנמשלה התורה אצלם למים, והוא רמז שנקבעת אצלו מידת הענווה וכבית הלל שזכו לקבוע הלכה כמותם מפני שענוותנים הם (עירובין, יג, ע"ב). והם אמרו לו: "אין מביאים ראיה מאמת המים", שלא כל מי שדעתו שפלה תהיה הלכה כמותו.

(הגאון רבי אליהו מווילנא, הגר"א, קול אליהו על בבא מציעא, נט, ע"ב)

I. לפי הגר"א, כיצד ניסה רבי אליעזר להוכיח את צדקת דבריו מן החרוב, ומדוע לא קיבלו חכמים

הוכחה זו?

II. לפי הגר"א, כיצד ניסה רבי אליעזר להוכיח את צדקת דבריו מאמת המים, ומדוע לא קיבלו חכמים

הוכחה זו?

(11 נקודות)

פרק שלישי — תוכני תורה שבעל פה

(30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 17-28 (לכל שאלה — 15 נקודות).

משנה

17. מסכת שבת

- א. "המוציא... ברגלו, בפיו, ובמרפקו... פטור..." (פרק י', משנה ג').
על פי המשך המשנה, מהו הטעם לפטור? (3 נקודות)
- ב. "האישה החוגרת בסינר, בין מלפניה ובין מלאחריה – חייבת, שכן ראוי להיות חוזר" (שם, משנה ד').
בציטוט שלפניך יש מקרה, דין וטעם. הסבר את המקרה ואת הטעם. (6 נקודות)
- ג. "המוציא... את החי במיטה – פטור אף על המיטה..." (שם, משנה ה').
הסבר את הטעם לפטור על הוצאת אדם חי ואת הטעם לפטור על הוצאת המיטה. (6 נקודות)

18. מסכת סנהדרין

- א. "... דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה, לפיכך אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב" (פרק ד', משנה א').
(1) על פי המשנה המצוטטת, הסבר מדוע "אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב".
(2) "דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה" — הלכה זו מבטאת עיקרון שעל פיו משתדלים לזכות את הנאשם בדיני נפשות.
על פי המשנה, ציין שתי הלכות נוספות המבטאות עיקרון זה.
(9 נקודות)
- ב. "דיני נפשות מתחילין מן הצד" (שם, משנה ב').
הסבר בלשונך את דין המשנה, ונמק אותו. (6 נקודות)

"רבי אלעזר המודעי אומר: המחלל את הקודשים, והמבזה את המועדות... והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא".

(פרק ג', משנה י"א)

א. (1) כתוב פירוש אחד לכל אחד מן המעשים האלה: "המחלל את הקודשים", "המבזה את המועדות", "המפר בריתו של אברהם אבינו".

(2) מיהו ה"מגלה פנים בתורה שלא כהלכה"? כתוב שני פירושים.

(12 נקודות)

ב. אדם "שיש בידו תורה ומעשים טובים" ועשה אחד מן המעשים המתוארים במשנה —

מה עליו לעשות כדי שיהיה לו חלק לעולם הבא? (3 נקודות)

אגדה

20. צדקה וחסד

א. (1) טורנוסרופוס שאל את רבי עקיבא:

"אם א-לוהיכם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם?" (בבא בתרא, י, ע"א).

הסבר את תשובתו של רבי עקיבא על שאלה זו.

(2) טורנוסרופוס אמר לרבי עקיבא "אמשול לך משל, למה הדבר דומה?... רבי עקיבא ענה לו במשל משלו:

"אמר לו רבי עקיבא: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית

האסורין, וציווה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך

לא דורון משגר לו? ואנן קרויין בנים, דכתיב: 'בנים אתם לה' א-להיכם' (דברים, י"ד, א')."

הסבר את הנמשל למשל של רבי עקיבא. בתשובתך כתוב מיהו "הבן", ומה הם "בית האסורים", "האכלה

והשקיה" ו"דורון".

(9 נקודות)

ב. לעיתים אנשים מתלבטים אם לתת צדקה לעני שלפניהם מפני שהם חוששים שהוא רק מתחזה לעני.

הרב אליעזר פאפו ("פלא יועץ") כתב: "ועל כל פנים לא יפחות מליתן לכל שואל ולכל מין כמידת קונו...".

דברי הרב אליעזר פאפו יכולים לסייע למתלבטים בשאלה זו. הסבר את דבריו בעניין זה. (6 נקודות)

21. רב ותלמיד

א. "יוסי בן יועזר איש צרדה אומר: יהי ביתך בית ועד לחכמים, והווי מתאבק בעפר רגליהם..." (אבות, פרק א', משנה ד').
על פי הרב חיים מוולוז'ין ("רוח חיים"), הביטוי שבדברי יוסי בן יועזר "והווי מתאבק בעפר רגליהם" הוא הדרכה ליציאה ל"מלחמת מצווה".

- (1) I. מי הם שני הצדדים במלחמה זו, ומהי המטרה של מלחמה זו?
- II. על פי הרב חיים מוולוז'ין, כיצד "נלחמים" בחכמים שחיו בדורות קודמים?
- (2) I. איזו תוצאה לא רצויה עלולה להיגרם ממלחמה זו?
- II. מהי הדרך להימנע מתוצאה זו? בסס את תשובתך על דברי יוסי בן יועזר "והווי מתאבק בעפר רגליהם".

(11 נקודות)

ב. הרב יוסף דב סולוביצ'יק כתב: "היהדות פיתחה השקפה מקורית מופלאה, לאמור: ברכת 'פרו ורבו' לא נתייחדה לעולם הטבע בלבד, אלא אף בעולם הרוחני מטאפיזי מהדהדת ברכתו זו..." (ימי זיכרון, עמ' 31).
על פי הרב יוסף דב סולוביצ'יק, הסבר כיצד ברכת "פרו ורבו" באה לידי ביטוי בקשר שבין הרב לתלמידו.
(4 נקודות)

22. רבי זירא

א. הגמרא מספרת על יחסו של רבי זירא כלפי הבריונים שגרו בשכונתו.

- (1) מה היה יחסו של רבי זירא כלפי הבריונים, ומה הם עשו לאחר מותו של רבי זירא?
- (2) "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיים" (סנהדרין, קז, ע"א). הרב חנוך זונדל ("ענף יוסף") הסתמך על דברי הגמרא האלה כדי להסביר את היחס של רבי זירא כלפי הבריונים. כתוב את ההסבר של הרב חנוך זונדל.

(7 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב אליעזר וולדינברג ("ציץ אליעזר") שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

ויש להבין מדוע דווקא רבי זירא הקפיד על ככה שלא לעלות לארץ־ישראל עד שיראו לו בחלום שערי שזהו סימן שסרו עוונותיו, מה שלא מצינו לשאר תנאים ואמוראים שינהגו בכזאת. ואמרתי לפרש על פי הגמרא בכתובות הנ"ל דאיתא דרבי זירא הוה משתמיט מיניה דרב יהודה רביה כשרצה לעלות לארץ־ישראל, מפני שרבו סבור היה שאסור לעלות מבבל לארץ־ישראל, והוא נחלק על רבו בזה וסבר שעוד מצווה איכא בעלייה לארץ־ישראל. ואם כן יש לומר שמפני זה שרבו לא סבר כמוהו אלא שעוד ישנה עבירה בדבר הזה לעלות מבבל לארץ־ישראל, לכן הגם שהחליט בדעתו דלא כן, אבל עדיין מהנדז (מתלבט) היה בדבר הזה דאולי הצדק עם רבו, על כן לא גמר בנפשיה לעלות מבבל לארץ עד שהראו לו מן השמיים שעורים שזהו סימן שסרו עוונותיו, ומזה שפט בנפשו שהצדק איתו שאין כל עוון בהעלייה לארץ־ישראל אלא עוד שכר מצווה בידו, ואז עשה עובדא בנפשיה ועלה לארץ־ישראל. והיה מעשה רב זה לימוד לדורות שממנו יראו וככה יעשו.

(הרב אליעזר וולדינברג, שו"ת ציץ אליעזר, חלק י"א – הדרן על מסכת כתובות)

הרב אליעזר וולדינברג עוסק בשני סיפורים מן הגמרא הנוגעים לעלייתו של רבי זירא לארץ־ישראל.

- (1) כתוב בלשונך בקצרה את שני הסיפורים.
- (2) I. על פי שני הסיפורים, הסבר את ההתלבטות של רבי זירא בנוגע לעלייה לארץ־ישראל.
- II. הסבר כיצד החלום עזר לרבי זירא להכריע בהתלבטות זו.

(8 נקודות)

מספרות השו"ת

23. מנהגי עדות ונוסח התפילה

א. הרב משה פיינשטיין ("אגרות משה") דן במקרה שבו נוסח התפילה של אדם מסוים שונה מנוסח התפילה בבית הכנסת שבו הוא מתפלל.

(1) על פי הרב משה פיינשטיין, כיצד אדם זה צריך לנהוג בנוגע לתפילת הלחש?

(2) על פי הרב משה פיינשטיין, כאשר אדם זה הוא שליח ציבור, כיצד עליו לנהוג בנוגע לתפילת הלחש, ומדוע? (5 נקודות)

ב. ביישוב חדש שמתגוררים בו בני עדות שונות, נחלקו התושבים אם עליהם להתפלל במניין אחד או להקים מניינים נפרדים לפי נוסחי התפילה. כתוב נימוק הלכתי אחד לכל אחת מן הדעות. (5 נקודות)

ג. עיין בדברי הגמרא שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

"וכשקידשו בית דין את השנה באושא, ירד רבי יוחנן בן ברוקא לפני רבן שמעון בן גמליאל ועשה כרבי יוחנן בן נורי. אמר לו רבן שמעון: לא היו נוהגין כן ביבנה. ליום השני ירד רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ועשה כרבי עקיבא. אמר רבן שמעון בן גמליאל: כך היו נוהגין ביבנה" (ראש השנה, לב, ע"א).

כתוב מה למד הרב נחום רבינוביץ מדברי הגמרא האלה בנוגע לקביעת נוסח התפילה בקהילה, והסבר כיצד הוא למד זאת מדברי הגמרא האלה. (5 נקודות)

24. גיור וקבלת גרים

א. (1) מה הן שלוש הפעולות שצריך לעשות כדי להתגייר?

(2) "כשיבוא הגר או הגיורת להתגייר בודקין אחריו" (רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק י"ג, הלכה י"ד).

על פי הרמב"ם, באילו מצבים לא יקבלו את המתגייר? כתוב שני מצבים.

(5 נקודות)

ב. הרב חיים דוד הלוי דן במעמדם של אנשים הבאים להתגייר בעקבות נישואי תערובת.

על פי הרב חיים דוד הלוי, האם מגיירים אדם שרוצה להתגייר בשל נישואיו ליהודייה? בתשובתך הבחן בין שני מקרים, ונמק את הדין בכל אחד מהם. (5 נקודות)

ג. יש מחלוקת בין הפוסקים אם אפשר לבטל גיור למפרע במקרה שהגר אינו שומר תורה ומצוות.

כתוב נימוק הלכתי אחד לכל אחת מן הדעות. (5 נקודות)

25. מעסיקים ועובדים

- א.** מעסיק שאינו משלם לעובד שלו את משכורתו בזמן, פוגע בו שתי פגיעות. מה הן שתי הפגיעות? (3 נקודות)
- ב.** (1) על פי התורה, מהו הזמן ביום שבו מתחילים לעבוד, ומהו הזמן ביום שבו מסיימים לעבוד?
(2) על פי מה נקבעות בימינו שעות העבודה היומיות? ציין שתי אפשרויות.
(6 נקודות)
- ג.** (1) בענף תעשייה מסוים נוספו עובדים חדשים רבים, ובעקבות כך ירד שכרם של העובדים הוותיקים.
בעל מפעל פנה לעובד ותיק והודיע לו שהוא מפחית את משכורתו מכיוון שיש לו אפשרות לשכור עובד חדש ששכרו נמוך יותר.
כתוב באיזה מקרה בעל המפעל רשאי להפחית את המשכורת של העובד הוותיק ובאיזה מקרה הוא אינו רשאי.
(2) פועל שאינו מבוטח נפגע בתאונת עבודה. כתוב שיקול אחד לחייב את המעסיק לשלם לפועל בעבור הנזק שנגרם לו.
(6 נקודות)

תפילה כמפגש

26. פתיחת התפילה

- א.** בשולחן ערוך נפסק: "נשים מברכות ברכת התורה" (אורח חיים, מז, יד).
(1) מדוע היינו חושבים שנשים אינן חייבות בברכה זו?
(2) הסבר שתי סיבות שבגללן נשים חייבות לברך את ברכת התורה.
(7 נקודות)
- ב.** (1) כיום אנחנו מברכים את ברכות השחר ברצף.
על פי דברי חז"ל, כתוב באיזה אופן בירכו את ברכות השחר בעבר, והדגם את האופן הזה בנוגע לשתי ברכות.
(2) מהו הטעם לנוהג בעבר, ומהו הטעם לנוהג כיום?
(8 נקודות)

27. פסוקי דזמרה

- א. המזמור המרכזי והייחודי של פסוקי דזמרה הוא "אשרי יושבי ביתך".
אחד הנימוקים לייחודו של מזמור זה הוא שמוזכר בו הפסוק "פותח את ידך..."
(1) מהי החשיבות של פסוק זה?
(2) כתוב הלכה בנוגע לפסוק זה שמעידה על החשיבות של פסוק זה.
(8 נקודות)
- ב. אדם שאיחר לתפילה, צריך לקצר את תפילתו כדי להגיע עם הציבור לתפילת עמידה.
מה הם שלושת החלקים בפסוקי דזמרה שעליהם אין לדלג? (7 נקודות)

28. קריאת שמע

- א. (1) מהי הכוונה שיש לכוון לכתחילה בפסוק הראשון של קריאת שמע? בתשובתך התייחס למילים "שמע ישראל"
ו"ה' א-להינו".
(2) אדם שלא כיוון במשמעות המדויקת של כל מילה — איזו כוונה מספיקה בדיעבד כדי שיצא ידי חובה?
(6 נקודות)
- ב. "הזכרת הגאולה שגאל ה' את ישראל ממצרים כמוה כדפיקה על פתחו של המלך, מפני שגאולת ישראל
מבטאת את האהבה הגדולה של הקב"ה לישראל" (הרב אליעזר מלמד, פניני הלכה, עמ' 223).
על פי הרב אליעזר מלמד, הסבר מדוע סומכים את ברכת הגאולה לתפילת העמידה. (4 נקודות)
- ג. ההפסק בין ברכת הגאולה לתפילת העמידה בתפילת שחרית חמור מן ההפסק ביניהן בתפילת ערבית.
כתוב שתי השלכות הלכתיות של כלל זה. (5 נקודות)

בהצלחה!